Työ ja turva -osasto/AT/ea 22.10.2019

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 (HE 29/2019)

Talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämistoimenpiteiden kokonaisuus ja niiden yhteisvaikutus

Talousarvioesitys ei sisällä vielä riittäviä työllisyystoimia, joilla saavutettaisiin hallituksen itselleen asettama työllisyystavoite. Työllisyystoimia valmistellaan työryhmissä ja hallitusohjelman mukaan niistä pitäisi puolet olla valmiina elokuun 2020 budjettiriiheen mennessä.

Budjetissa on kuitenkin mukana useita työllisyystoimia, vaikka niiden kokonaisvaikutuksen arviointi onkin vaikeaa. Esimerkiksi työvoimapolitiikan määrärahoja kasvatetaan, palkkatukea uudistetaan, osatyökykyisten työkykyohjelmaan budjetoidaan rahaa ja koulutuspanostukset korjaavat kohtaanto-ongelmaa. Näillä kaikilla voi olla positiivisia työllisyysvaikutuksia, vaikka niiden vaikutusten täsmällinen kvantifioiminen onkin vaikeaa.

Oppivelvollisuuden pidentäminen on ehkä yksittäisistä työllisyystoimista kaikkein vaikuttavin, mutta sen hyödyt tulevat asteittain. Täysmääräisesti hyödyt näkyvät vasta siinä vaiheessa, kun koko työvoima on ehtinyt käydä läpi pidennetyn oppivelvollisuuden eli vasta 2070-luvulla. Työllisyystoimien varsinainen tavoite on kuitenkin julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyys. Tämän varsinaisen tavoitteen näkökulmasta tällaiset hitaasti vaikuttavat keinot ovat hyödyllisiä, vaikka ne eivät vuoden 2023 työllisyyteen juuri vaikuttaisikaan.

Työnhaun palvelujen uudistaminen ja työnhakijan velvoitteet

Työttömyysturvan aktiivimalli kumotaan 1.1.2020 alkaen. Työttömien toimeentuloa leikkaavan ja eri ryhmiä epäoikeudenmukaisesti kohtelevan mallin kumoaminen on SAK:n näkemyksen mukaan kannatettavaa.
SAK:n näkemyksen mukaan työttömien palvelua tulisi uudistaa henkilökohtaisemmiksi ja yksilöllisemmiksi. Tutkimusten mukaan vaikuttavinta työttömien palvelua on tiivis henkilökohtainen yhteydenpito. Lisäksi työttömyysturvan korvauksettomien määräaikoja (karenssien) tulisi porrastaa ja lyhentää esimerkiksi Ruotsin mallin mukaan.

TE-toimistojen toimintamenot ja resurssit

TE-toimistojen toimintamenoja lisätään, mutta määrä on kuitenkin yhä vaatimaton, jos panostusta verrataan Ruotsiin ja Tanskaan. Esimerkiksi vuonna 2016 OECD:n mukaan Ruotsi käytti työvoimahallintoon bruttokansantuotteestaan (0,27 %) lähes tuplasti verrattuna Suomeen (0,15 %). Tanskassa osuus oli 0,41 %.

Toimintamenot sisältävät esimerkiksi 8 milj. euroa lisäystä vuosille 2020—2022 työttömien yksilöllisten palveluiden mahdollistamiseen. Tavoite on kannatettava, mutta panos sen toteuttamiseksi on melko vaatimaton. Vuodelle 2020 on varattu 10 milj. euron lisämääräraha TE-digitalisaatiohankkeen loppuunsaattamiseen. TE-digillä kehitetään sekä asiakkaiden verkkopalvelua (Työmarkkinatori) että tulevaa uutta asiakastietojärjestelmää. Näiden molempien kehittäminen ja nykyaikaistaminen on välttämätöntä työttömien palvelun kehittämiseksi. Työttömien toimiva henkilökohtainen palvelu edellyttää sekä kasvokkaisia tapaamisia että nykyaikaisia järjestelmiä.

Palkkatuen uudistus ja palkkatuen kipupisteet

Palkkatuki uudistetaan ja sen käyttöä yrityksissä pyritään lisäämään merkittävästi. Palkkatuen määrärahojen osuutta on lisätty 24 milj. euroa. Järjestöjen 100 prosentin palkkatuesta poistetaan vuosittainen henkilökiintiö, mikä joustavoittaa ja lisää tämän palkkatukimuodon käyttöä.

Palkkatuen rahoitusta jatketaan myös STM:n työttömyysturvamenoihin budjetoiduista määrärahoista työttömyyspäivärahan valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen. SAK kannattaa tätä rahoitusmallia, koska sillä voidaan varmistaa määrärahojen joustava riittäminen palkkatuettuihin työsuhteisiin koko kalenterivuoden ajan.

Kaikkiaan palkkatuen lisääminen työvoimapoliittisena keinona on kannattavaa. Erityisesti yrityksiin kohdistettu palkkatuki on yksi vaikuttavin työvoimapalvelu. Kuitenkin samalla myös TE-toimistojen resursseja pitäisi samalla lisätä enemmän, jotta palkkatukeen varatut määrärahat saataisiin tehokkaasti käyttöön ja kohdennettua. Palkkatuen avulla työllistyvät työnhakijat ja työllistävät työnantajat eivät usein kohtaa itsestään.

Toimenpiteet ensimmäisen työntekijän palkkaamisen kynnyksen madaltamiseksi

Hallituksen tavoite on käynnistää rekrytointitukikokeilu elokuussa 2020. Kokeilun tarkoituksena on alentaa ensimmäisen työntekijän palkkaamisen kynnystä. SAK:n näkemyksen mukaan rekrytointitukea työllisyystoimena voidaan kokeilla väliaikaisesti. Kokeilussa on tärkeää seurata ja tutkia sen toimivuutta.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot työvoimapoliittinen asiantuntija Alli Tiensuu
alli.tiensuu@sak.fi